

JÄMSÄN KAUPUNGIN OPPILASHUOLLON STRATEGIA VUOSILLE 2009 -2012

ESIPUHE

Jämsän, Jämsänkosken kaupungit ja Kuhmoisten kunta hakivat valtionavustusta oppilas- ja opiskelijahuollon seutukunnalliseen kehittämiseen vuosille 2008 – 2009. Oppilashuollon kehittämistoiminnan päätavoitteena on edistää lasten ja nuorten hyvinvointia parantamalla oppilashuollon saatavuutta ja toimivuutta. Osallistuvilta kunnilta on edellytetty oppilashuollon strategian laatimista, jonka tehtävänä on vakiinnuttaa oppilashuollon toimenpiteet osaksi lasten ja nuorten palvelujärjestelmää.

Kehittämistoimintaa seutukunnalla ohjaa eri hallinnonalojen edustajista koottu moniammatillinen ohjausryhmä.

Oppilashuollon kehittämistyön yhteydessä on laadittu oppilashuollon palveluvalikko yhteistyönä sosiaali- terveys- ja opetustoimen toimijoiden kanssa. Oppilashuollon palveluvalikko on osaltaan selkeyttämässä ja yhtenäistämässä oppilashuollon käytänteitä seudullamme. Palveluvalikko on osana opetussuunnitelmaa ja se on katsottavissa kaupungin verkkosivuilla osoitteessa oppilashuolto.jamsa.fi.

Strategian laadintaan ovat osallistuneet varhaiskasvatusjohtaja Merja Rihkajärvi, opetusjohtaja Eira Hietajärvi, sosiaali-ohjaaja Reijo Ahonen, perhepalvelukeskuksen johtaja/lastenlääkäri Virpi Merikallio, rehtori Juha Damskäg, opinto-ohjaaja Signe Könnti, rehtori Tarja Sillanpää, rehtori Pertti Laakso, erityisopettaja Raija Kattilakoski, rehtori Tuija Huikuri ja koulupsykologi Tiina Isosaari.

Strategian laadintaan on otettu mukaan myös huoltajien käsitykset oppilashuollosta ja sen toimivuudesta seudulla. Tämä on toteutettu kyselyllä, joka kohdennettiin seudulla varhaiskasvatuksen esiopetusryhmien huoltajille, perusopetuksen vuosiluokkien 2, 5 ja 8. luokkalaisten sekä lukion ensimmäisen vuoden opiskelijoiden huoltajille. Kyselyiden tuloksia on hyödynnetty strategian laadinnassa. (Kyselyt tuloksineen strategian liitteenä?)

Kyselyiden pohjalta voidaan todeta sekä varhaiskasvatuksen että 2. vuosiluokkien huoltajat ovat melko tyytyväisiä kodin- ja koulun/päivähoidon väliseen yhteistyöhön, koulun/päivähoitopaikan turvallisuuteen, tukitoimiin sekä moniammatilliseen yhteistyöhön (siitä tiedottamiseen ja toimintaan) sekä niveltäytymiseen. Eniten kuitenkin en osaa sanoa- vastauksia tuli väitteiden ” moniammatillinen yhteistyö on sujunut lapseni kohdalla hyvin” (11% vastauksista) ja ”tarvittava tieto esiopetukseen lapseni kohdalla on siirtynyt hyvin” (10% vastauksista)

Viidesluokkalaisten kyselyn tulokset olivat hyvin samansuuntaiset varhaiskasvatuksen ja 2.luokkien oppilaiden huoltajien vastauksiin mutta hajonta ja lievä tyytymättömyys näyttäisi lisääntyvän. Väitteeseen ” moniammatillinen yhteistyö on sujunut lapseni kohdalla hyvin” 33 % vastanneista vastasi en osaa sanoa tai olen ei mieltä. Väitteeseen ” olen saanut riittävästi tietoa eri ammattiryhmien mukanaolosta lapseni koulussa”, 26 % kyselyyn vastanneista vastasi en osaa sanoa tai olen eri mieltä.

Kahdeksaslukulaisten huoltajakyselyiden pohjalta nousee esille pientä kasvavaa tyytymättömyyttä koulun turvallisuuteen oppimisympäristönä ja riittävään tiedon saantiin eri ammattiryhmien mukana olosta lapsen koulussa. Väitteen ”lapseni koulussa on riittävästi ammattitaitoista henkilöstöä turvaamaan lapsen fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin” olen eri mieltä vastauksia 10 % vastanneista. ”Moniammatillinen yhteistyö on sujunut lapseni kohdalla hyvin” väitteeseen vastasi 26 % en osaa sanoa sekä väitteeseen ”olen saanut riittävästi tietoa eri ammattiryhmien mukanaolosta lapseni koulussa” vastasi 19% vastanneista olevansa eri mieltä.

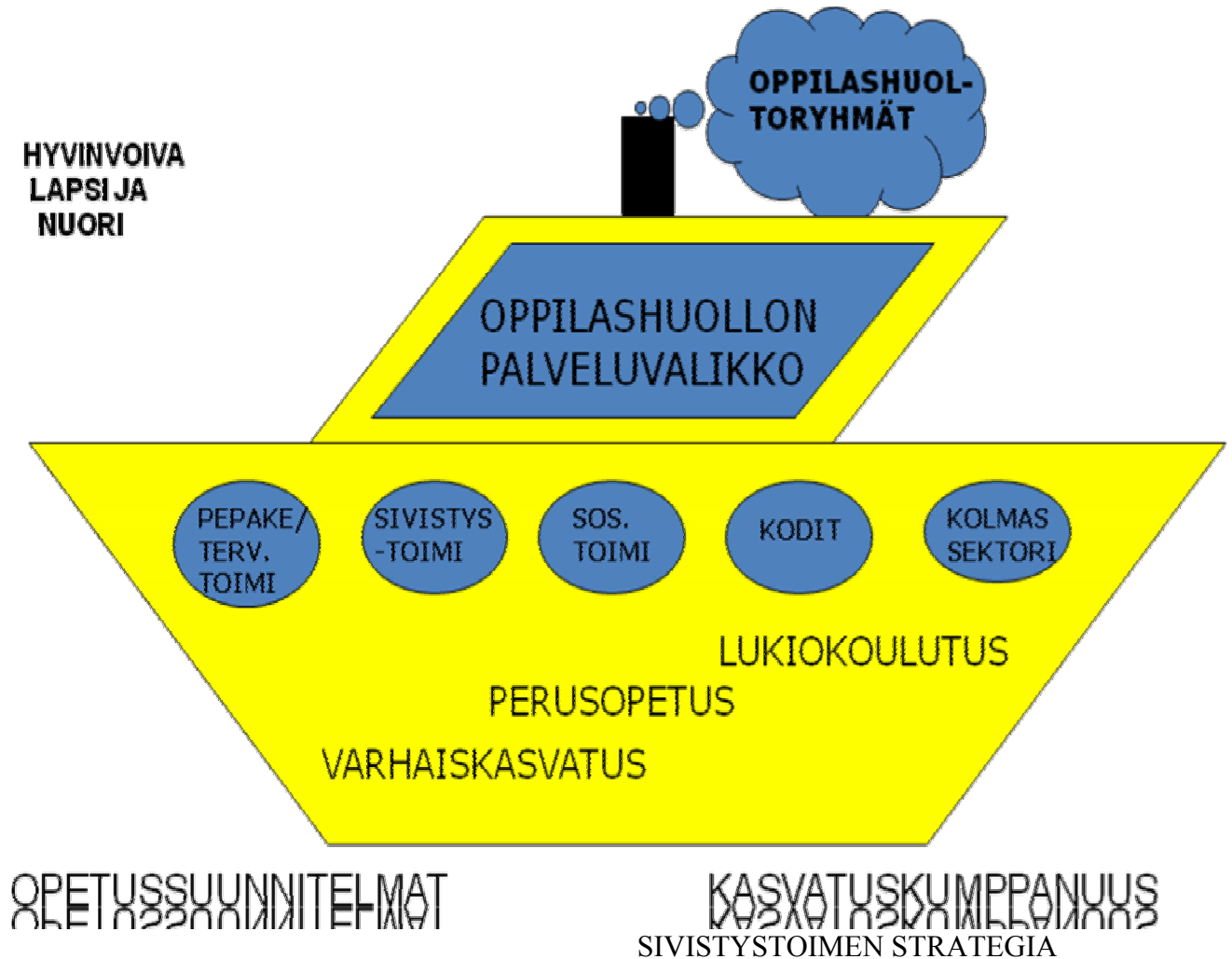
Lukion osalta suurin hajonta vastauksissa tuli kysymykseen ”lapseni koulussa on riittävästi ammattitaitoista henkilöstöä turvaamaan lapsen fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin” Jopa 20 % vastanneista oli eri mieltä tästä väitteestä ja 20% ei osannut sanoa. Samoin väitteiden ”olen saanut riittävästi tietoa lukion oppilashuollosta” en osaa vastauksia tuli 26 % vastanneista ja väitteen ”lapseni on saanut riittävästi tukitoimia koulussa” kohdalla en osaa sanoa vastauksia tuli 42 %.

Kysely paljastaa sen, että välttämättä käsitteen moniammatillinen peruserkitys ei ole avautunut riittävästi huoltajille. Ei siis välttämättä sitä, että moniammatillinen yhteistyö ei olisi sujunut tai toiminut tai että eri ammattiryhmät eivät olisi olleet riittävästi tarjolla. Huoltajille ajatus moniammatillisesta yhteistyöstä oman lapsen asioissa saattaa (tietämättä peruserkitystä) olla jopa pelottava asia, omat pulmat halutaan ehkä pitää omina. Sekä tämän käsitteen peruserkityksen avaamiseen että moniammatillisten yhteistyöverkoston toiminnan kehittämisen eteen on tehtävä työtä.

Kyselyssä pyydettiin myös avoimia vastauksia sekä onnistuneista että epäonnistuneista ongelmanratkaisu- ja ennaltaehkäisytilanteista sekä ideoita toiminnan kehittämiseen. Onnistuneiksi kuvattiin mm. tilanteita, joissa yhteistyö opettajan kanssa on tuottanut tuloksia, vanhempainiltojen yhteisten päätösten tuki kasvatuksen apuna useilta eri toimialoilta, kiusaamiseen puututtu ripeästi, hyvä palaveri luokanvalvojan kanssa. Kehittämistoiveita oli mm. vähemmän rangaistuksia, enemmän ymmärrystä, ongelmatilanteisiin puututtava heti, erilaisten oppilaiden huomioiminen (esim. yksinvetäytyjät ja kiusatut), tiedon liikkuminen tärkeää kodin- ja koulun välillä.

Palveluvalikkoa arvioitiin kyselyssä vapaalla mielipiteellä. Esimerkkejä palautteesta: ”monipuolinen ja tyhjentävä”, ”tosi selkeä”, ”helppo lukea”, ”hyvä kun asiat kootaan yhteen”, ”kun olisi aikaa tutustua”, ”paljon asiaa saatu mahtumaan yhdelle sivulle, yhteisvaikutelma erittäin sekava” ja ”oppilashuoltoa pitäisi tuoda lähemmäs oppilaita tai tutummaksi, jokapäiväiseksi, helposti lähestyttäväksi

JÄMSÄN KAUPUNGIN VARHAISKASVATUKSEN, ESI- JA PERUSOPETUKSEN SEKÄ LUKIOKOULUTUKSEN OPPILASHUOLLON STRATEGIA (KUVA)

Kaiken perustana ammatilliseen vuorovaikutukseen perustuvan YHTEISÖLLISEN JA OSALLISTAVAN TOIMINTAKULTTUURIN KEHITTÄMINEN JA VAHVISTAMINEN.

Toiminta-ajatus:

Oppilashuollon tehtävänä on taata kaikille avoin, turvallinen, oppimiseen kannustava ja luottamukseen perustuva hyvinvoiva kasvu-, oppimis- ja työympäristö. Tämä toteutuu yhteistyössä kotien kanssa ja moniammatillisena yhteistyönä.

Visio:

Pohjana on vahva ennaltaehkäisevä perustyö varhaiskasvatuksessa ja kouluissa. Perustyö pohjautuu yhteisölliseen toimintakulttuuriin ja vuorovaikutukseen sisältäen kodin- ja koulun välisen yhteistyön, avoimen ja ammatilliseen vuorovaikutuksen sekä saumattoman moniammatillisen yhteistyön erilaisten tukitoimien muodossa.

Keinoina:

1. Resurssit

- vahvistaminen ja suuntaaminen

Tavoitteena on päästä pedagogisesti perusteltuihin ja joustaviin ryhmäkokoihin. Oppimisympäristöjä tulee monipuolistaa ja ajan tasaistaa sekä tekniikkaa tulisi hyödyntää.

Opettajien osaamisen lisäämiseen ja vahvistamiseen tulee kiinnittää huomiota ja sitä varten tarjota mahdollisuutta koulutukseen sekä pedagogisten taitojen, vuorovaikutustaitojen että moniammatillisen työskentelyotteen näkökulmista.

Vanhemmuus kunniaan, vanhempien näkeminen voimavarana.

2. Yhteisöllisen toimintakulttuurin vahvistaminen ja kehittäminen

Oppilaitoksen toimintakulttuurin tulee olla sellainen, että se tukee lapsen ja nuoren kehitystä kunkin omista lähtökohdista. Tärkeintä on ohjata jokaista löytämään omat vahvuutensa ja rakentamaan itsetuntoaan niiden kautta. Yhteisössä on oltava tilaa luovuudelle, aktiivisuudelle ja osallisuudelle oppiminen on iloinen asia, etsitään ja löydetään.

Asenteiden tasolla muutos näkyy siinä, että oppilashuolto kuuluu oppilaitoksissa kaikille.

Opettajuuden muutos näkyy opettajan työssä. Opettaja ei ole enää työssään yksintoimiva tiedonjakaja vaan työssä nähdään voimavarana työyhteisö ja jaettu asiantuntijuus; ammatillinen vuorovaikutus, myös kotien suuntaan. Vanhemmat nähdään voimavarana ja nostetaan vanhemmuus arvoonsa. Tavoitteena kasvatuskumppanuus, jossa lähtökohtana toiminnassa on oppilaan ja perheen tuntemus.

3. Erityisen tuen ja tukipalvelujen kohdentaminen

- suunnitelmallisuus ja apu lähelle lasta

Lähtökohtana toiminnassa on painopisteen siirtyminen korjaavasta työstä varhaiseen tukeen ja ennalta ehkäisevään työhön.

Tavoitteena tarvittavien tukitoimien osalta on luoda tukitoimiin liittyvät yhtenäiset käytänteet oppilashuoltotyöhön varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa siten, että lapsi/nuori saisi tarvitsemansa palvelut oikea-aikaisesti. Tämä vaatii aktiivista moniammatillista otetta. Oppilashuollon ennaltaehkäisevien toimenpiteiden ja tukitoimien yhteiset käytänteet löytyvät oppilashuollon palveluvalikosta, joka löytyy osoitteesta oppilashuolto.jamsa.fi.

Jämsän kaupungissa toimiva tukipalveluryhmä vastaa opetussuunnitelmiin kirjattujen oppilashuollon sisältöjen ja tavoitteiden toteutumisesta ja tietojen päivityksestä. Tukipalveluryhmä kokoontuu säännöllisesti ja sen tehtävänä on seurata ja arvioida oppilashuollon tukipalveluiden resursointia sekä valmistella mm. laaja-alaisen erityisopetuksen ja avustajapalveluiden vuotuisen resurssien jako. Tukipalveluryhmä on oppilashuollollisista asioista vastaavista asiantuntijoista koostuva moniammatillinen työryhmä, jossa on edustaja sivistystoimen johdosta, koulun sosiaalityöstä, varhaiskasvatuksesta, erityisopetuksesta ja opetushenkilöstöstä. Puheenjohtajana työryhmässä toimii koulupsykologi.

Strategian jalkauttaminen ja siihen kirjattuihin tavoitteisiin sitouttaminen vaatii hallinnon sitouttamista.

2. Oppilashuollon palvelustrategia eri ikäkausille

2.1. Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on luoda terve ja turvallinen kasvu- ja oppimisympäristö sekä lapsen kehityksen ja oppimisen esteiden varhainen tunnistaminen ja niihin puuttuminen.

Kasvatuskeskusteluissa lapsen yksilöllinen tuki määritellään toimintakauden alussa yhdessä vanhempien kanssa laaditussa päivähoitosopimuksessa ja varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmissa. Lähtökohtana sopimukselle ja suunnitelmille ovat lapsen yksilölliset vahvuudet ja kehittämisen alueet. Yksilöllinen tuki toteutuu sekä lapsen omassa ryhmässä että yhteisöllisesti päivähoitoyksikössä.

Päiväkodin moniammatilliset oppilashuoltoryhmät kokoontuvat tarvittaessa huomioiden toiminnassaan myös koko varhaiskasvatuksen hyvinvoinnin edistämisen ja etsien ratkaisuja vahvistaakseen vanhempien otetta lasten kasvatuksessa.

Siirryttäessä esiopetuksesta perusopetukseen huolehditaan tarvittavasta tiedonsiirrosta niin, että tavoitteena tiedonsiirrolla on lapsen ja perheen tukeminen ja auttaminen.

2.2 Perusopetus

Perusopetuksessa oppilashuollon tavoitteena on hyvinvoiva ja turvallinen yhteisö, joka takaa jokaiselle lapselle ja nuorelle joustavan oppimispolun ja siihen liittyvät palvelut sekä suunnitelman syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Kaiken toiminnan lähtökohtana on koulun turvallinen arki. Turvallinen arki sisältää koulun fyysisen ja henkisen turvallisuuden, jonka pohjana ovat koulun turvallisuus-, kriisi- ja oppilashuollon suunnitelmat sekä yhteisöllisyyttä edistävä toimintakulttuuri.

Yhteisöllisyyttä edistetään kehittämällä koulun sisäistä vuorovaikutusta, joka tarkoittaa vastuun ottamista kaikista oppilaista. Vanhemmat ja huoltajat nähdään voimavarana ja oman lapsensa asiantuntijoina. Opettajilla tulee olla valmiuksia kohdata erilaisia perheitä. Esimerkiksi erityisen tärkeää on ongelmien ennaltaehkäiseminen ja huolen varhainen puheeksi ottaminen yhteistyössä vanhempien/huoltajien kanssa. Huolenpito, tuki ja hoito tarjotaan tarpeen mukaan moniammatillisena yhteistyönä. Yhteisöllinen tapa toimia luo turvallisuutta ja luottamusta kodin ja koulun välillä. Pyritään avoimeen ammatilliseen vuorovaikutukseen.

Yhteisöllisen toimintakulttuurin yhtenä tärkeänä painopisteenä on oppilaiden osallisuuden edistäminen esimerkiksi oppilaskuntatoimintaa kehittämällä.

Jokaisella koululla tulee olla oppilashuoltoryhmä, jonka toiminnan perustana on jokaiselle koululle erikseen laadittava, koulun työsuunnitelmaan liitettävä oppilashuoltotyön suunnitelma. Sonka pohjana on koululle koulupsykologin kanssa yhteistyössä laadittava oppilashuoltoryhmän sopimus.

Oppilashuoltoryhmän toiminnan pääperiaatteina ovat avoimuus ja läpinäkyvyys. Oppilashuoltoryhmä toimii opettajan apuna arjessa.

Koko kaupungin oppilashuoltotyön apuna ja käytänteiden yhtenäistämisen apuna toimii nettipohjainen palveluvalikko, johon on koottu erilaisiin oppilashuollollisiin tilanteisiin liittyviä toimintamalleja. Valikko löytyy osoitteesta oppilashuolto.jamsa.fi.

2.3. Lukiokoulutus

Lukiokoulutuksessa opiskelijahuollon tavoitteena on tuoda opiskelijahuoltotyö kaikkien lukiossa työskentelevien asiaksi, lisätä yhteisöllisyyttä, huolehtia opiskelijoiden ja henkilöstön jaksamisesta sekä lisätä turvallisuutta lukioissa.

Opiskelijahuoltotyön suunnitelma liitetään koulun työsuunnitelmaan. Lisäksi opiskelijahuoltoryhmän toiminnan avoimuutta ja läpinäkyvyyttä lisätään. Laaditaan opiskelijahuoltoryhmän sopimus ja toimintaohjeet kiusaamisen ehkäisyyn.

Opiskelijoiden hyvinvoinnin turvaamiseksi järjestetään koulutusta sekä ryhmänohjaajille että muille opettajille.

Opetuksen ja oppimisen tukitoimia kehitetään. Lisätään tehostettua tukea opintojen alkuvaiheessa. Kiinnitetään huomiota erilaisiin opiskelumenetelmiin ja oppimaan oppimisen taitoihin. Mahdollisuuksien mukaan eriytetään opetusta ja huomioidaan erityislahjakkuudet.

Erilaisilla ryhmäyttämismenetelmillä edistetään yhteisöllisyyttä ja opiskelijoiden osallistumista. Yritetään löytää uusia menetelmiä parantaa toisten huomioimista ja itsetuntemusta.

Säännöllisillä opiskelijakyselyillä ja opiskelijoiden haastatteluilla pyritään syrjäytymisen ehkäisyyn sekä varhaiseen puuttumiseen. Opettajien koulutuksella ja yhteisillä tapaamisilla lisätään jaksamista ja työhyvinvointia. Koko kouluyhteisöä tukevat yhteiset juhlat ja tapahtumat. Kannustetaan realistiseen tavoitteenasetteluun ja opintojen aikataulutukseen.

Lukioille on laadittu tasa-arvosuunnitelma.

3. Keskeinen lainsäädäntö

- Lastensuojelulaki 7 §, 8 §, 9 §, 25 § (417/2007)
- Perusopetuslaki 29 §, 31 a § (628/1998)

- Laki lasten päivähoidosta (36/1973)
- Lukiolaki 29 a § (629/1998)
- Laki ammatillisesta koulutuksesta 37 a § (630/1998)
- Kansanterveyslaki 14 § (66/1972) sekä laki kansanterveystoimintain muuttamisesta (626/2007)
- Julkisuuslaki 24 §, 29 §, 30 §

4. Oppilashuoltotyön seuranta ja arviointi

Oppilashuoltotyön suunnitelma on osa opetussuunnitelmaa ja se kirjataan painopistealueena työsuunnitelmaan. Sitä arvioidaan lukuvuosittain lukuvuoden lopussa. Samoin kaupungin tilinpäätös toimii yhtenä arviointimittarina oppilashuollon strategian toteutumisen seurannassa ja arvioinnissa.

Suunnitelmien päivittäminen ja niistä vastaavat tahot:

Oppilashuoltotyön koulukohtaisten suunnitelmien arvioinnista ja päivittämisestä vastaa vuosittain koulun sisäinen moniammatillinen työryhmä, johon kuuluvat koulupsykologi, koulukuraattori, kouluterveydenhoitaja, laaja-alainen erityisopettaja, luokanopettaja ja koulunjohtaja/rehtori.

Koko kaupungin oppilashuoltotyön suunnitelmista ja niiden päivittämisestä vastaa tukipalveluryhmä.

Kyselyt ja tilastot arvioinnin välineinä:

1. Tilastotietoa oppilashuoltotyöryhmien tekemistä lastensuojeluilmoitusten määristä vuosittain.
2. Opintojen keskeytyminen toisella asteella
3. Säännölliset koulukiusaamiskyselyt ja niiden tulokset
4. Kouluviihtyvyysskyselyt
5. Työhyvinvointikyselyt
6. Terveyskyselyt
7. Opiskelijakyselyt lukiossa

Toimintaa suunnataan arviointien ja kyselyiden viitoittamaan suuntaan.